

โครงการ USAID MEKONG ARCC

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยชุมชน หมู่บ้านเฮโก หมู่บ้านหล่อย หมู่บ้านห้วยก้างปลา จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

ชาวบ้านเฮโกเลี้ยงสุกรดำลูกผสม ซึ่งสามารถ
ทนอากาศร้อนสูงได้ดีกว่าสุกรทั่วไป
© IUCN/ริตน์กรีย์ บุญเมฆ

โครงการ USAID Mekong Adaptation and Resilience to Climate Change (USAID Mekong ARCC) ได้ทำงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เพื่อช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการดำรงชีพ และเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับระบบนิเวศท้องถิ่นของชุมชน 3 หมู่บ้านในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ให้สามารถดำเนินกิจกรรมการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

หมู่บ้านหล่อยและหมู่บ้านเฮโกเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงทางทิศตะวันตกของตำบลป่าตึง ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 50 กิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัน ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำแม่กกที่ไหลลงสู่ลุ่มน้ำโขง หมู่บ้านห้วยก้างปลาเป็นหมู่บ้านในพื้นที่ลุ่มตอนกลางของลุ่มน้ำแม่จัน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลป่าตึง มีห้วยก้างปลาเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลลงสู่แม่น้ำจัน

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงตอนล่างของโครงการ USAID Mekong ARCC ได้คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2593 พื้นที่ลุ่มน้ำโขงตอนล่างรวมถึงพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีเพิ่มขึ้น 140 มิลลิเมตร และจะมีฝนตกหนักมากขึ้น อาจก่อให้เกิดภาวะน้ำท่วม อุณหภูมิเฉลี่ยรายปีจะเพิ่มสูงขึ้น 2 องศาเซลเซียส และจะเผชิญกับฤดูแล้งที่แล้งมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทางการดำรงชีวิต และความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยผลกระทบที่สำคัญ ได้แก่

- ผลผลิตทางการเกษตรลดลง เช่น ข้าว ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและรายได้หลักของชุมชนที่ส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบต่อปศุสัตว์ เช่น ฟาร์มสุกรและไก่ เป็นต้น
- ภาวะแห้งแล้งอาจทำให้เกิดไฟป่าได้บ่อยขึ้น จะส่งผลกระทบต่อการทำของป่า เช่น หน่อไม้ น้ำผึ้ง ไช้ผดแดง และพืชผักท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหารและรายได้ที่สำคัญของชุมชน
- ปริมาณน้ำฝนที่แปรปรวนยังส่งผลให้เกิดพายุและน้ำท่วมฉับพลันมากขึ้น โดยอาจทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อนและขุ่น ส่งผลต่อคุณภาพน้ำในการบริโภค และอาจก่อให้เกิดโรคระบาดในชุมชน

กิจกรรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในปี พ.ศ. 2557 โครงการ USAID Mekong ARCC ได้สนับสนุนการจัดทำแผนงานการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชุมชนหล่อยเฮโก และห้วยก้างปลา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนสามารถระบุถึงความเสี่ยงและความเปราะบางของชุมชนตามการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และคัดเลือกกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับความสำคัญ เพื่อลงมือปฏิบัติให้บรรลุผลระหว่างปี พ.ศ. 2557–2558 โดยกิจกรรมเหล่านี้จัดอยู่ใน 3 ประเภท ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาระบบเกษตรแบบผสมผสาน และการพัฒนากลไกการจัดการป่าไม้

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยการสนับสนุนจากองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) เนื้อหาในเอกสารฉบับนี้เป็นความรับผิดชอบของดีไอโอเท่านั้น ไม่มีความเห็นของ USAID หรือรัฐบาลสหรัฐฯ แต่อย่างใด
แหล่งข้อมูล: <http://mekongarcc.net/communities>

ชาวหมู่บ้านห้วยยาโน ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก
ในชุมชนห้วยก้างปลาช่วยกันติดตั้งถังกรองน้ำ
© IUCN/Angela Jöhl Cadena

1. การบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ชุมชนเฮโกและห้วยก้างปลา เล็งเห็นความสำคัญของการปรับปรุงระบบ
กรองน้ำสำหรับบริโภค โดยชุมชนเสนอให้มีการติดตั้งระบบกรองน้ำเข้ากับ
ระบบแจกจ่ายน้ำของหมู่บ้าน เพื่อคงคุณภาพน้ำ ให้ชุมชนมีน้ำดื่มสะอาด
และป้องกันการเกิดโรคจากการปนเปื้อนของแหล่งน้ำในช่วงที่ฝนตกหนัก

2. การพัฒนาระบบเกษตรแบบผสมผสาน

หมู่บ้านทั้ง 3 แห่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูก และ
การทำปศุสัตว์ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามารถในการ
รับมือต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น ชาวบ้าน
จากหมู่บ้านเฮโก และหมู่บ้านห้วยก้างปลาได้ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษา
การพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และชาวบ้านหล่อย
ได้ไปศึกษาดูงานที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง หลังจากศึกษาดูงานแล้ว
ชาวบ้านได้ดำเนินการเลี้ยงสุกรลูกผสม พันธุ์ “ดำเชียงใหม่” ซึ่งมีความ
ทนทานต่อสภาพอากาศร้อนมากกว่าสุกรทั่วไป โดยใช้วิธีการเลี้ยงแบบ
“หมูหลุม” ซึ่งชาวบ้านสามารถนำวัสดุที่รองพื้นหลุมหรือปุ๋ยคอกจากหมู
หลุมไปใช้เป็นปุ๋ยสำหรับไม้ผลหรือพืชผักที่ปลูกในครัวเรือน หรือขายให้ผู้
ต้องการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นรายได้แก่ครัวเรือนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้
ชุมชนหล่อยได้เริ่มปลูกชาอัสสัมในรูปแบบ “เกษตรผสมผสาน”
นอกเหนือจากที่เคยปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด และข้าว เนื่องจาก
ชาอัสสัมทนแล้ง ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี และมีราคาสูง โดย
ชาวบ้านได้ปลูกแซมชาอัสสัมผสมไปกับไม้ผลชนิดต่างๆ เพื่อส่งเสริม
ความยืดหยุ่นให้ระบบเกษตรชุมชน

3. การพัฒนากลไกการจัดการป่าไม้

หมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดการป่าไม้ เพื่อเป็นการ
อนุรักษ์แหล่งต้นน้ำและแหล่งอาหารของชุมชน ตัวอย่างเช่น ชุมชน
ห้วยก้างปลาวางแผนจัดตั้งคณะกรรมการ กำหนดกฎระเบียบ และวางแผน
ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะช่วยปกป้องผลผลิตจาก
ป่า เช่น หน่อไม้ ข่า และน้ำผึ้ง ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเสียหายจากไฟป่า
และการดูแลที่ขาดประสิทธิภาพ

ก้าวต่อไป

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวตามแผนงานการปรับตัว นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญใน
การเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ สู่พฤติกรรมกร
ปรับตัวรับมือกับความเปราะบางที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่ง
ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและระบบนิเวศของชุมชนทั้งสามแห่ง นอกจากนี้ ชุมชน
สามารถนำแผนงานการปรับตัวเป็นข้อมูลในการคัดเลือกกิจกรรมการปรับตัวต่อ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สำคัญในอนาคต ตามแนวทางความสำเร็จ
ของโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2557–2558 ได้

(ซ้าย) ชาวหมู่บ้านหล่อย ไปศึกษาดูงานที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง © IUCN/รัตนกร
บุญเมฆ;
(ขวา) ต้นไม้ที่ขึ้นใกล้แหล่งน้ำในป่าของหมู่บ้านหล่อย © IUCN/Angela Jöhl Cadena

ติดต่อสอบถาม

U.S. AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT (USAID)

แสงโรจน์ ศรีสวัสดิ์ไกรตร
ผู้เชี่ยวชาญด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ
อีเมล : ssrisawas@usaid.gov

โครงการ USAID MEKONG ARCC

เสาวลักษณ์ จริ่งจิงวิสุทธิ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและ
การจัดการองค์ความรู้
อีเมล : saowalakj@dai.com

IUCN ประเทศไทย

ธวัชชัย รัตนช้อน
ผู้จัดการโครงการ
อีเมล : tawatchai.rattanasorn@iucn.org

เว็บไซต์ : <http://mekongarcc.net>

<http://facebook.com/MekongARCC>

<http://twitter.com/MekongARCC>